DANA COVACI

ŞCOALA CLUJEANĂ DE GRAMATICĂ LA ORA ACTUALĂ

1. Despre o şcoală lingvistică clujeană[1] se poate vorbi doar după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, când, în 1919, se înfiinţează Universitatea românească din Cluj, primul ei rector, fiind Sextil Puşcariu. De numele savantului se leagă atât politica de recrutare a cadrelor didactice, pe baza aptitudinilor personale ale fiecăruia, cât şi orientarea studiilor spre temele majore ale culturii române de la acea vreme; în domeniul lingvistico-filologic, acestea erau istoria limbii române, lexicologia şi lexicografia, fonetica, gramatica, dialectologia, lingvistica generală, filologia, onomastica, istoria literară ş.a. Spaţiul de manifestare a acestora era, desigur, Facultatea de Litere (şi Filosofie), dar mai ales instituţia creată special de Sextil Puşcariu pentru cercetarea lingvistică, şi anume Muzeul Limbii Române, al cărui buletin ştiinţific era revista „Dacoromania", devenită celebră în întreaga lume romanică de atunci[2]. Aici, în cadrul Muzeului, Sextil Puşcariu a gândit şi a coordonat elaborarea celor două lucrări fundamentale pentru studiul limbii române, *Dicţionarul limbii române* (DA)[3] şi *Atlasul lingvistic român* (ALR, partea I[4], şi partea II[5]). Numele membrilor Muzeului Limbii Române au fost nume cunoscute, mulţi dintre ei fiind, la rîndul lor, creatori de noi orientări în domeniile ştiinţifice cărora li s-au dedicat. Iată-i, alături de Sextil Puşcariu, pe cei din generaţia inaugurală: Vasile Bogrea, Theodor Capidan, Constantin Lacea, Nicolae Drăganu, Al. Procopovici, G. Giuglea, Constantin Diculescu, Giandomenico Serra, Gustav Kisch, Theodor Naum, Ştefan Bezdechi, Petre Grimm. Acestora li s-au adăugat, în generaţiile imediat următoare, Emil Petrovici, Sever Pop, Ştefan Paşca, până la ultima generaţie muzeistă, formată

[1] „[...] o grupare de forţe ştiinţifice în jurul personalităţii lui Sextil Puşcariu şi/sau al obiectivelor comune înscrise în programul Muzeului Limbii Române [...]", cum scrie, declarând insuficientă această definire, Mircea Borcilă (1993, p. 47) într-una dintre primele încercări de stabilire a „temeiurilor de principiu" ale mişcării, adică acel „[...1 corpus de *principii fundamentale* care [...] să-i confere [...] legitimitatea teoretică necesară unei autentice *şcoli lingvistice*" [subl. a.].

Mulţumesc dlui Nicolae Mocanu, cercetător la Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu" din Cluj-Napoca, al Academiei Române, pentru informaţiile pe care mi le-a dat asupra Şcolii lingvistice clujene din perioada interbelică.

[2] „Dacoromania" (DR) a apărut între anii 1921–1948, în 11 volume, cele mai multe sub directa conducere a lui Sextil Puşcariu, conţinând studii de istorie a limbii române, lexicologie, fonetică, gramatică, dialectologie, lingvistică generală, onomastică, istorie literară etc., precum şi o bogată bibliografie a publicaţiilor din aceste domenii.

[3] Până în 1948, din DA au fost publicate literele *A–B, C, D–De, F–I*, şi *J–Lojniţă*.

[4] Din ALR I, până după război au apărut două volume mari (ALR I) şi două mici, colorate (ALRM I).

[5] Din ALR II, până după război a apărut un volum mare, urmat de un *Suplement*, şi unul mic, colorat (ALRM II).

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

din Romulus Todoran, Ioan Pătruţ, Mircea Zdrenghea, Vasile Breban, I. I. Russu, ca să nu-i amintim decât pe lingvişti. S-a coagulat, astfel, în jurul lui Sextil Puşcariu, al Muzeului Limbii Române şi al Facultăţii de Litere, o grupare de cercetători şi profesori deja formaţi (cea mai importantă, spun istorici ai lingvisticii româneşti, înaintea grupărilor lingvistice de la Iaşi şi de la Bucureşti), cu preocupări comune, dar, în acelaşi timp, s-a creat şi o atmosferă care a permis membrilor ei să-şi păstreze, fiecare în parte, independenţa în concepţii şi preocupări (cf. Macrea 1978, p. 351).

1.1. Fără a circumscrie aici nişte coordonate definitorii ale Şcolii lingvistice clujene, printre dominante am putea selecta orientarea cercetărilor lingvistice în perspectivă istorică (conceperea fenomenului lingvistic românesc ca „manifestare esenţială a istoriei naţionale", în formularea lui Vasile Bogrea; vezi Borcilă 1994–1995, p. 16; cf. şi *passim*; viziunea „de ansamblu asupra limbii române ca domeniu şi reflex nuclear al culturii şi istoriei acestui popor", vezi *ibidem*, p. 17; această „orientare de principiu" asigurând „acea *unitate conceptuală fundamentală* ce o defineşte ca o autentică « ş c o a l ă » lingvistică" [subl. a.], *ibidem*), dar, în acelaşi timp, şi interesul pentru studiul aspectului contemporan al limbilor istorice (structurile gramaticale şi „viaţa cuvintelor" privite ca „oglindă" a vieţii sociale şi spirituale a poporului; cf. *ibidem*, p. 18) şi pentru orientările moderne în evoluţia lingvisticii europene şi mondiale (cf. *ibidem*, p. 17: „[...] meritul principal al savanţilor clujeni din generaţia întemeietoare rezidă [...] tocmai în situarea lor departe de orice exclusivism şi în capacitatea lor de a-şi asimila şi valorifica, din unghiul propriu, tot ce era mai bun în ştiinţa lingvistică mondială" a epocii)[6]. Domeniile predilecte ale grupării clujene au fost lexicologia şi lexicografia (desigur, în vederea elaborării dicţionarului), istoria limbii române, dialectologia şi geografia lingvistică (în jurul atlaselor lingvistice), etimologia (numărul etimologiilor publicate numai în „Dacoromania" este de ordinul miilor), onomastica (toponimia şi antroponimia), filologia propriu-zisă, studiul comparativ al limbii române în context romanic ş.a. Dar în şcoala lingvistică clujeană interbelică nu a lipsit nici interesul pentru structurile gramaticale ale limbii, exitând preocupări deloc lipsite de importanţă pentru morfosintaxa (istorică sau actuală) românească. Numele care au ilustrat cel mai bine aceste preocupări sunt Sextil Puşcariu[7] şi Nicolae Drăganu[8], cărora li se pot adăuga Al. Procopovici sau Theodor Capidan.

1.2. După reorganizarea învăţământului superior şi a Academiei Române, în 1948, odată cu instaurarea totalitarismului în România, deşi nu s-au putut continua sistematic obiectivele principale anterioare, spiritul vechii Şcoli lingvistice clujene

[6] Pentru „temeiurile de principiu" ale mişcării lingvistice clujene, vezi studiile lui Mircea Borcilă (1993a, 1994–1995, 1995 ş.a.).

[7] Prin cele două volume ale sintezei sale *Limba română* (Puşcariu 1940/1976, 1959/1994), în primul rând, dar şi prin alte studii (Puşcariu 1937 etc.) (vezi şi Zdrenghea 2014, p. 311–318).

[8] Care dorea să realizeze un tratat de sintaxă, din care s-au publicat postum o istorie a sintaxei şi un volum de elemente de sintaxă românească (Drăganu 1945a, b); vezi însă şi Drăganu 1943.

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

s-a perpetuat, într-o anumită măsură, prin Institutul din Cluj al Academiei şi prin Catedra de română a Facultăţii de Filologie a Universităţii clujene, ai căror primi cercetători şi profesori erau, în fapt, foşti membri ai ultimei generaţii a Şcolii clujene de lingvistică. Să-i amintim pe D. Popovici, Iosif Pervain, în domeniul istoriei literare, pe lingviştii Ştefan Paşca[9], Dimitrie Macrea[10], Romulus Todoran[11], Ioan Pătruţ[12], Mircea Zdrenghea[13] ş.a., sau pe lexicologul Vasile Breban[14], de la Institut. De asemenea, lucrările importante au fost, într-o concepţie schimbată într-o bună măsură, reluate după câţiva ani de stagnare aproape totală, în cadrul Institutului de Lingvistică şi Istorie Literară (un timp, beneficiind şi de colaborarea vechilor muzeişti de la Facultate). Astfel, Dicţionarul limbii române a fost reluat după principii noi (cu sigla DLR), mult modificate, ajungându-se, în deceniul şase, la elaborarea şi publicarea, la Bucureşti, a unui *Dicţionar al limbii române literare contemporane* (DLRC/DL) în patru volume şi a unui *Dicţionar al limbii române moderne* (DLRM/DM), iar în anii ’60 la reluarea (cu sigla DLR) a publicării vechiului Dicţionar al Academiei (DA), începând de la litera M. De data aceasta colectivul clujean a fost lărgit cu colective la Bucureşti şi Iaşi, încât, în 2010, Academia (redevenită) Română a putut să declare încheiată publicarea *Dicţionarului limbii române*[15], început cu mai bine de un secol în urmă. Şi *Atlasul lingvistic român* a fost reluat, însă numai partea a II-a, ancheta lui Emil Petrovici, într-o serie nouă, în care se publică doar materialul adunat de pe teritoriul României actuale; au apărut, astfel, la Institutul de lingvistică clujean, şapte volume mari (ALR II, s.n.) şi patru mici (ALRM II, s.n.) din această parte a atlasului. Iar buletinul Muzeului, „Dacoromania”, a fost, tot într-o anumită măsură, din 1956, continuat prin revista „Cercetări de lingvistică”[16], editată la Institut, şi prin „Studia Universitatis „Babeş-Bolyai”, series Philologia, editată la Facultatea de Filologie[17]. Acestea au fost revistele în care lingviştii şi filologii clujeni şi-au publicat, cu predilecţie, rezultatele cercetărilor lor. Cert este că, prin aceste nume, prin aceste publicaţii şi prin aceste lucrări, Şcoala lingvistică clujeană a supravieţuit în liniile sale esenţiale şi s-a făcut, astfel, posibilă reînnodarea tradiţiei Şcolii lingvistice clujene, atunci când condiţiile au devenit (din nou) prielnice.

2. Dar cercetarea gramaticală clujeană de după război, orientată spre structurile sincronice, ale limbii române contemporane, şi mai puţin spre latura sa istorică, s-a mutat la Facultatea de Filologie (actuala Facultate de Litere). Mai mult, aici este lo-

[9] Pentru Ştefan Paşca (1901–1957), vezi Stan 1957.

[10] Pentru Dimitrie Macrea (1907–1988), vezi Pătruţ 1977, 1989.

[11] Pentru Romulus Todoran (1918–1993), vezi Borcilă 1993b şi Todoran 1984, 1998.

[12] Pentru Ioan Pătruţ (1914–1992), vezi Oros 1993 şi Pavel 2005.

[13] Pentru Mircea Zdrenghea (1914–2001), vezi Zdrenghea 2014, p. 9–17; Gruiţă 2000–2001.

[14] Pentru Vasile Breban (1907–2003), vezi Teiuş 2004–2005.

[15] Eveniment marcat prin publicarea, cu sprijinul Băncii Naţionale a României, a unei ediţii anastatice a întregului *Dicţionar al limbii române*, în 19 volume (DA/DLR).

[16] Apărută între 1956 şi 1993; din 1994, a fost reluată revista „Dacoromania”.

[17] Având ca prim an de apariţie 1956.

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

cul unde nu numai că s-a perpetuat sau a renăscut mai viu şi mai repede spiritul Şcolii lingvistice clujene din perioada interbelică, ci s-a creat şi s-a structurat, în cursul deceniilor, o şcoală nouă de gramatică, Şcoala clujeană de gramatică (sintaxă) relaţională neotradiţională, deosebită, pe alocuri radical, de şcoala gramaticală neomodernă bucureşteană actuală. „Forţa de afirmare şi coeziunea internă" a şcolii lingvistice clujene (cf. Borcilă 1994–1995, p. 20) se păstrează, poate, mai evidente, astăzi, în cadrul acestei grupări de gramaticieni decât în alte domenii.

2.1. Începuturile acestei orientări noi în cercetarea gramaticii româneşti la Cluj au loc spre sfârşitul deceniului al şaselea al secolului trecut şi se leagă, indisolubil, de personalitatea profesorului D. D. Draşoveanu[18], probabil cel mai important sintactician român din istoria ultimelor decenii. D. D. Draşoveanu a dominat ultimii cincizeci de ani, atât prin lucrările personale – nu foarte numeroase, de altfel[19] –, cât şi, poate mai ales, prin forţa cu care a atras în jurul său un grup de gramaticieni, în copleşitoarea lor majoritate foşti studenţi şi/sau colaboratori apropiaţi, care i-au adoptat şi, în cele mai multe cazuri, i-au dezvoltat principiile, conceptele, ideile, metodele. În diferite generaţii, de la începuturi şi până la tinerii de astăzi, o listă, nu exhaustivă, desigur, a şcolii gramaticale clujene a lui D. D. Draşoveanu trebuie să cuprindă nume ca: Mircea Zdrenghea, Pompiliu Dumitraşcu, Sabina Teiuş, Viorica Pamfil, Cornel Săteanu, Carmen Vlad, Elena Dragoş, Ştefan Hazy, Maria Vulişici Alexandrescu, Matei Pamfil, G. Gruiță, G. G. Neamțu, Anton Goția, Constantin Milaş, Viorel Hodiş, Ștefan Gencărău, Adrian Chircu, Daiana Cuibus, Maria Aldea, Ionuţ Pomian, Gabriela Adam, Veronica Vlasin şi, desigur, şi alţii.

2.2. Lucrarea de început, teoretică şi practică, a acestei grupări gramaticale poate fi considerată *Analize gramaticale și stilistice*, apărută, în primă ediţie, în 1959 (a doua în 1966), sub semnătura lui D. D. Draşoveanu, Mircea Zdrenghea şi Pompiliu Dumitraşcu. „Un îndreptar practic foarte util în însuşirea cunoştinţelor de limbă şi stil" (cum citim în textul de pe coperta a patra a volumului), *Analize*... readuce în atenţia lingviştilor români preocupările gramaticienilor clujeni şi atenţia acestora pentru un segment important în însuşirea limbii române la nivelul învăţământului preuniversitar: analiza gramaticală. Recenziile, numeroase, semnate de specialişti ca Florica Dimitrescu (1960), Maria Gabrea şi Gheorghe Dragomirescu (1960), Mircea Mitran (1960), Gabriela Pană (1967), subliniază importanţa lucrării pentru învăţământul universitar şi preuniversitar, dar şi pentru întreaga cercetare gramaticală românească din epocă.

Ca structură, lucrarea conține trei capitole teoretice: *Elemente de analiză sintactică (fraza)*, semnat de D. D. Draşoveanu (p. 9–48); *Îndrumări de analiză morfologică*, de M. Zdrenghea (p. 49–62); *Despre analiza stilistică*, de P. Dumitraşcu (p. 159–167), şi două capitole practice: *Analize gramaticale*, de D. D. Draşoveanu şi M. Zdrenghea (p. 63–151), segmentat în două părți: *Fraza* (p. 63–113) și *Pro-*

[18] Vezi Neamțu–Gencărău 2000–2001.

[19] Adunate, aproape toate, într-un volum publicat cu patru înainte de moarte (Draşoveanu 1997).

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

poziția (p. 114–151), urmate de *Analize stilistice* (p. 168–225). La aceste capitole principale se adaugă un *Cuvânt înainte* (p. 5–6), *Prescurtări*; *Indice* (*Indicele propozițiilor* și *Indicele părților de propoziție*); *Bibliografie* și *Concluzii* (p. 227–229).

Responsabili fiecare de câte un capitol distinct al lucrării, autorii vor deveni, în timp, etaloane în jurul cărora se vor dezvolta și vor activa generațiile de tineri care au dus și duc mai departe proiectele majore ale întemeietorilor (vezi Macrea 1970). Toţi trei s-au axat, în general, pe aprofundarea, în sincronie, a unor aspecte ale gramaticii limbii române contemporane, generând și aspecte teoretice privind anumite concepte fundamentale ale structurii gramaticale.

2.3. Mircea Zdrenghea a aprofundat diferitele aspecte ale structurii morfologice, dar și ale părților de vorbire în general. De aceea, se cuvinte să-i apreciem meritele de cercetător neobosit în domeniul limbii, în special al morfologiei, de care se simțea atras în mod deosebit. Drept urmare, Mircea Zdrenghea este citat şi se află în bibliografia majorităţii lucrărilor de gramatică româneşti, inclusiv în noile tratate academice (GALR 2005, 2008; GBLR 2010).

Mircea Zdrenghea era, potrivit descrierii lui G. G. Neamţu (2008, p. 16; cf. şi Zdrenghea 2014, p. 9–17), omul care

> „[...] nu pretindea decât în măsura în care oferea. Manifesta respect nu spre a pretinde respectul altora, […] ci, înainte de toate, pentru a proba prin propriul exemplu că a înţeles, din modelul înaintaşului său, Sextil Puşcariu, care este rolul şi rostul universitarului".

2.4. D. D. Drașoveanu a aprofundat, cu deosebit interes, problema sintagmei, a predicatului și a raporturilor gramaticale, pe care G. G. Neamțu le-a sistematizat astfel: relaţia dintre predicat şi subiect este una de subordonare prin acord; elementul predicativ suplimentar, indiferent de natura lui morfologică, nu este funcţie sintactică dublu subordonată, ci are statutul unui atribut de tip special, raportat exclusiv la nume, dar în prezenţa obligatorie a unui verb semantic (factorul condiţionant); nu există verbe copulative sau de relaţie şi, implicit, nici predicat nominal, ci toate verbele la mod personal sunt predicative şi au funcţia unică de predicat verbal, numele predicative situându-se în afara predicaţiei (= extrapredicativ); apoziția (= reala apoziţie, cea izolată de rest prin pauze, în scris prin perechi de virgule) nu este o funcţie sintactică, ci un segment parantetic, situat în afara relaţiei; din punct de vedere funcțional, cazurile se împart în cazuri$_1$, cazuri$_2$ şi cazuri$_3$, epuizând, la nivelul propoziţiei, flexiunea (cazuală), acordul (adjectival) şi joncţiunea (prepoziţională); între nivelurile limbii, nivelul gramatical este unul singur, nu poate fi conceput un nivel morfematic (morfologic) separat de nivelul sintactic (sintagmatic) prin nivelul lexematic; relaţiile sintactice sunt numai de două feluri, de coordonare şi de subordonare etc. (*ibidem*, p. 14–15).

Ca urmare, prin rezultatele la care a ajuns în analiza gramaticală, prin tezele ce-l individualizează în mod deosebit în raport cu majoritatea gramaticienilor, D. D. Drașoveanu a devenit „șeful de necontestat al școlii clujene de gramatică". El este, în opinia lui G. G. Neamțu, „o legendă", un „creator de idei" (*ibidem*, p. 16), care ar merita cel puțin un bust în fața Facultății de Filologie.

2.4. Pompiliu Dumitrașcu a continuat cercetarea stilistică, fiind convins că

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

„Mijloacele verbale şi procedeele limbajului figurat se organizează în strânsă legătură cu conţinutul de idei şi de sentimente al operei" (Draşoveanu–Zdrenghea–Dumitraşcu 1966, p. 162).

2.5. Carmen Vlad a îmbinat lingvistica, încă de la începutul carierei didactice, cu stilistica, semiotica şi teoria textului. Ca urmare, este cunoscută în primul rând ca semiotician şi teoretician literar[20].

2.6. Elena Dragoş s-a remarcat prin lucrări de morfosintaxă istorică şi, mai ales, prin cele de pragmatică[21].

2.7. Viorel Hodiş[22] şi-a căutat de la început un culoar propriu, pe care l-a urmat cu devotament. Trebuie să amintim şi faptul că aspectele strict gramaticale abordate au avut, fie ca punct de pornire, fie ca expunere, idei ori sugestii ale profesorilor şi colegilor clujeni, pe care i-a respectat şi apreciat cu onestitate.

2.8. G. Gruiță și-a modelat activitatea ştiinţifică pe trei compartimente: gramatică, cultivarea limbii şi onomastică. Dintre acestea, lucrările privitoare la gramatică şi cultivarea limbii şi cele de onomastică sunt cele mai numeroase şi mai aplicate (Gruiţă 1981, 1994, 2006/2011 ş.a.).

2.9. G. G. Neamţu este, poate, cel mai fidel, din punct de vedere doctrinar, urmaș al profesorului D. D. Draşoveanu. Activitatea sa ştiințifică este complexă, dar meticuloasă și pertinentă. Pentru a reliefa aspecte din marea bogăție de idei a lucrărilor Domniei Sale, mă voi folosi chiar de înșiruirea făcută de domnia-sa în ultima lucrare pe care a publicat-o, *Studii şi articole gramaticale* (Neamţu 2014), având certitudinea că exprimă, în modul cel mai autentic, „gândirea gramaticală, traseul ştiinţific-profesional urmat", „cu retuşurile, adnotările, dezvoltările şi reconsiderările gândite şi impuse de vremuri":

„[...] interpretarea lui *cel* în toate contextele, inclusiv în „structura" superlativului relativ, ca pronume (adjectiv) demonstrativ semiindependent; statuarea unui *acuzativ al timpului* în română (cu argumentele de rigoare) în detrimentul unui statut adverbial; extensiunea *neutrului* la întreg grupul nominal (= substantiv, pronume, adjectiv, numeral, articol); afirmarea în repetate rânduri a unei *flexiuni cazuale analitice* în română, în particular vizând cazurile oblice (genitiv analitic, dativ analitic), realizate cu afixul proclitic *a*; teoretizarea şi argumentarea conceptului de formă *pro cazuală* (= formă invariabilă de nominativ-acuzativ pe poziţiile unui genitiv-dativ: *Pro G*, *Pro D*), cu aplicaţie în sfera substantivului şi a pronumelui; noi fenomenalizări ale nonflexiunii cazuale (prime, secunde, prin acord); argumentarea clasei de pronume (adjective pronominale) şi adverbe exclamative, inclusiv a ipostazei de exclamative a pronumelor (adjectivelor) şi adverbelor relative şi interogative; statutul categoriei persoanei la pronumele personale şi adjectivele pronominale (posesive şi de întărire) – raportul dintre flexiune şi nonflexiune, dintre acord paradigmatic şi acord sintagmatic; o clasificare categorial-relaţională a atributului în limba română până la ultimele detalii şi consecinţele terminologice; formularea principiului *exclusivităţii/unicităţii* mijloacelor relaţionale în subordonare;

[20] Dintre lucrările sale amintim Vlad 1973, 1977, 1982, 1994, 2000/2003.
[21] Câteva dintre lucrările sale: Dragoş 1975, 1978, 1995.
[22] Şi-a adunat scrierile lingvistice într-o serie de trei volume (Hodiş 2006, 2011; vezi şi 1990).

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

afirmarea şi argumentarea unui conţinut lexical-semantic diferit de zero pentru orice verb, inclusiv pentru aşa-zisul copulativ *a fi*; afirmarea calităţii formelor verbale nepersonale de *a exprima* note procesuale, nu de a le denumi, şi, ca atare, improprietatea cuprinsă în formularea „forme nominale ale verbului”; reevaluarea morfologică a unor formaţii cu relativele *cât, ce* ş.a. prin trecerea lor de la conjuncţii (locuţiuni conjuncţionale) la *adverbe* şi *locuţiuni adverbiale relative atipice* (cu funcţii sintactice autonome); diminuarea numărului de „monştri sintactici” de tip „prepoziţie + adjectiv” prin interpretarea adjectivului ca *substantiv* provenit din adjectiv prin conversiune nemarcată; identificarea mijloacelor de realizare în expresie a *înţelesului categorial* (în accepţie coşeriană); argumentarea ideii că inclusiv verbele impersonale la o formă personală constituie sintagme (cu subiect Ø); încadrarea la sintagme (= grupări de doi termeni şi relaţia dintre ei) a tuturor formelor verbale însoţite de un *reflexiv*, inclusiv de *se* „impersonal”; stabilirea unui inventar de *probleme în litigiu* (peste 20) privind *morfosintaxa posesivelor*; afirmarea şi argumentarea ideii că *al* (*a*…), exceptând calitatea de morfem în structura numeralului ordinal, este întotdeauna *pronume posesiv* (semiindependent), inclusiv în ipostaza de *dublant* (prin anticipare sau reluare) a substantivului obiect posedat; lansarea ipotezei că aşa-numitele prepoziţii (locuţiuni prepoziţionale) cu regim genitival au *comportament gramatical substantival*, unul de tip aparte, şi *hibrid* (= substantive… semiindependente); semnalarea unui atribut *vocatival*, ca deviaţie de la cel nominatival” (Neamţu 2014, p. VIII–IX).

Faptul că profesorul G. G. Neamțu face trimitere la D. D. Drașoveanu ori de câte ori un anumit aspect a fost discutat și de acesta trebuie considerat atât un omagiu și o prețuire a mentorului său, cât și dovada unei probități științifice de excepție.

3. Gramaticienii clujeni din perioada actuală au şi meritul că au preluat teme pe care le-au modelat, amplificat şi completat cu sublinieri noi şi cu fapte inedite. Între acestea un loc aparte îl deţin: relaţia sintactică (D. D. Draşoveanu), realizarea predicatului (D. D. Draşoveanu, G. G. Neamţu, Ştefan Hazy, Maria Vulişici Alexandrescu), acordul (D. D. Draşoveanu, G. Gruiţă, G. G. Neamţu, Viorel Hodiş), apoziţia (Viorel Hodiş, D. D. Draşoveanu, G. G. Neamţu), natura morfosintactică a unor lexeme, statutul unor conective (Mircea Zdrenghea, D. D. Draşoveanu, G. G. Neamţu, Ştefan Hazy, G. Gruiţă, Cornel Săteanu, Viorel Hodiş) etc., aspecte care, prin soluţiile la care s-a ajuns, au căpătat adeziunea a numeroşi lingvişti români, devenind „aproape bunuri de larg consum”. Printre ele menționăm: *monosubordonarea* elementului predicativ suplimentar; interpretarea numelui predicativ ca *funcţie sintactică de sine stătătoare*, neinclus în predicat; realizarea cazuală exclusiv nominativală a subiectului, cu taxarea aparentelor realizări în alte cazuri (genitive, dativ, acuzativ) drept „false” excepţii; *apoziţia* – nonfuncţie sintactică, fapt de nonraport, din categoria paranteticului; respingerea unei coordonări *conclusive* şi asimilarea ei celei *copulative*; *subordonarea* formală prin acord (în număr şi persoană) a *predicatului* faţă de *subiect*, negând calitatea acestuia din urmă de subordonat (= complement privilegiat) al verbului-predicat sau de plasare într-un raport de interdependenţă (= dependenţă bilaterală); ocuparea poziţiei de predicat a verbelor la forme *nepersonale* (infinitiv, gerunziu, supin) din *contrageri* şi renumirea în consecinţă – *propredicat*; distincţia, la nivelul regenţilor, între *regim* şi *restricţie selec-*

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

ţională; relaţia sintactică exclusiv *interlexematică* (= de la lexem la lexem); caracterul exclusiv *binar* al sintagmei; antinomia *sens lexical* (= noţional, calificativ, adverbial) *vs sens relaţional* şi, de aici, antinomia *lexem vs relatem*; reducerea tipurilor de *relaţii sintactice* la două (şi exclusiv două) – *coordonare vs subordonare*, opuse printr-un set de trăsături obiective; rafinarea succesivă a *clasificării funcţional-relaţionale* a cazurilor (caz_1, caz_2, caz_3) (*ibidem*, p. IX–X).

4. În concluzie, Şcoala gramaticală clujeană postbelică este o mişcare bine structurată, coerent articulată şi cu reprezentanţi de primă mărime între sintacticienii români. Parafrazându-l pe mentorul meu, prof. univ. dr. G. G. Neamţu, pot spune că problemele care formează obiectul de cercetare al reprezentanţilor Şcolii gramaticale clujene sunt argumentate şi „supraargumentate" gramatical şi logic, în conformitate cu specificul şi dinamica sistemului limbii noastre.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

ALR I = *Atlasul lingvistic român*. Partea I, de Sever Pop, vol. I. *Părţile corpului omenesc şi boalele lui*, Muzeul Limbei Române, Cluj, 1938; vol. II. *Familia, naşterea, botezul, copilăria, nunta, moartea*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1942.

ALR II = *Atlasul lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. I. A. *Corpul omenesc, boale (şi termeni înrudiţi)*. B. *Familia, naşterea, copilăria, nunta, moartea, viaţa religioasă, sărbători.* C. *Casa, acareturile, curtea, focul, mobilierul, vase, scule*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1940 (ALR II), urmat de un *Suplement. Termeni consideraţi obsceni*, Sibiu–Leipzig, 1942 (ALR II. *Suplement*).

ALR II, s.n. = *Atlasul lingvistic român* [Partea II], serie nouă, vol. I–VII, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., [Bucureşti,] 1956–1972.

ALRM I = *Micul Atlas lingvistic român*. Partea I, de Sever Pop, vol. I. *Părţile corpului omenesc şi boalele lui*, Muzeul Limbei Române, Cluj, 1938; vol. II. *Familia, naşterea, botezul, copilăria, nunta, moartea*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1942.

ALRM II = *Micul Atlas lingvistic român*. Partea II, de Emil Petrovici, vol. I. A. *Corpul omenesc, boale (şi termeni înrudiţi)*. B. *Familia, naşterea, copilăria, nunta, moartea, viaţa religioasă, sărbători.* C. *Casa, acareturile, curtea, focul, mobilierul, vase, scule*, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, Sibiu–Leipzig, 1940.

ALRM II, s.n. = *Micul atlas lingvistic român*. Partea a II-a, serie nouă, de Emil Petrovici. Redactor principal Ioan Pătruţ, vol. I–IV, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., Bucureşti, 1956–1981.

Borcilă 1993a = Mircea Borcilă, *Despre temeiul de principiu al Şcolii lingvistice clujene*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 47–56.

Borcilă 1993b = Mircea Borcilă, *Romulus Todoran (1918–1993)*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 11–14.

Borcilă 1994–1995 = Mircea Borcilă, *Şcoala lingvistică clujeană în perspectivă istorică*, în DR, serie nouă, I, 1994–1995, p. 5–20;

Borcilă 1995 = Mircea Borcilă, *Noua cale a lingvisticii istorice româneşti*, în „Limba română" (Chişinău), 1995, nr. 5, p. 38–44.

DA = *Dicţionarul limbii române*. [Literele] *A–B*, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1913; [Litera] *C*, Tipografia ziarului Universul, Bucureşti, 1940; [Literele] *D–DE* Universul. Întreprindere Industrială a Statului, Bucureşti, 1949; [Literele] *F–I*, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria naţională, Bucureşti, 1934; [Literele] *J–Lojniţă*, Tipografia ziarului Universul SA, Bucureşti, 1937, 1940, 1948.

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

DA/DLR 2010 = *Dicţionarul limbii române*. Ediţie anastatică după *Dicţionarul limbii române* (DA) şi *Dicţionarul limbii române* (DLR), vol. I–XIX, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2010.
Dimitrescu 1960 = Florica Dimitrescu, *Pe marginea unei lucrări de gramatică*, în „Analele Universităţii „C. I. Parhon", seria ştiinţe sociale, filologie, IX, 1960, p. 345–348.
DLR = *Dicţionarul limbii române*. [Literele] *M–Z*, *D*, *E*, *J*, *K*, *Q*, *L*, Editura Academiei R.S.R./ Române, Bucureşti, 1965–2010.
DLRC/DL = *Dicţionar al limbii române literare contemporane*, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1955–1957.
DLRM/DM = *Dicţionar al limbii române moderne*, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1958.
Dragoş 1975 = Elena Dragoş, *Prelegeri de istoria limbii române literare* (*sec. al XIX-lea*), Universitatea „Babeş-Bolyai", Facultatea de Filologie, Cluj-Napoca, 1975 (în colaborare cu Pompiliu Dumitraşcu).
Dragoş 1978 = Elena Dragoş, *I. L. Caragiale şi tehnica limbajului absurd*, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1978.
Dragoş 1995 = Elena Dragoş, *Elemente de sintaxă istorică românească*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1995.
Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997.
Draşoveanu–Zdrenghea–Dumitraşcu 1959, 1966 = D. D. Draşoveanu, M. Zdrenghea, P. Dumitraşcu, *Analize gramaticale şi stilistice*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1959 (ediţia a doua, 1966).
Drăganu 1943 = Nicolae Drăganu, *Morfemele româneşti ale complementului în acuzativ şi vechimea lor. Un capitol de sintaxă românească*, Institutul de Lingvistică Română, Bucureşti, 1943.
Drăganu 1945a = Nicolae Drăganu, *Istoria sintaxei. Lucrare postumă*, Institutul de Lingvistică Română, Bucureşti, 1945.
Drăganu 1945b = Nicolae Drăganu, *Elemente de sintaxă a limbii române. Lucrare postumă*, Institutul de Lingvistică Română, Bucureşti, 1945.
Gabrea–Dragomirescu 1960 = Maria Gabrea, Gh. Dragomirescu, [Recenzie la Draşoveanu–Zdrenghea–Dumitraşcu 1959], în „Revista de pedagogie'', IX, 1960, nr. 1, p. 121–125.
Gruiţă 1981 = G. Gruiţă, *Acordul în limba română*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.
Gruiţă 1994 = G. Gruiţă, *Gramatică normativă. 77 de întrebări/77 de răspunsuri*, Editura Paralela 45, Piteşti, 1994 (cu numeroase ediţii ulterioare).
Gruiţă 2006/2011 = G. Gruiţă, *Moda lingvistică actuală 2007. Norma*, *uzul şi abuzul*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2006 (ediţia a II-a, 2011).
Hodiş 1990 = Viorel Hodiş, *Apoziţia şi propoziţia apozitivă*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1990.
Hodiş 2006, 2011 = Viorel Hodiş, *Articole şi studii*, vol. I. *Relaţia de echivalenţă (logic–semantic–sintactic)*; vol. II. *Varia*; vol. III, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2006, 2011.
Macrea 1970 = D. Macrea, *Realizări ale lingvisticii româneşti în perioada 1944–1969*, în idem, *Studii de lingvistică română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970, p. 231–245.
Macrea 1978 = D. Macrea, *Contribuţii la istoria lingvisticii şi filologiei româneşti*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.
Mitran 1960 = Mircea Mitran, [Recenzie la Draşoveanu–Zdrenghea–Dumitraşcu 1959], în LR, IX, 1960, nr. 2, p. 105–110.
Neamţu 2008 = G. G. Neamţu, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincţii şi… distincţii*. Ediţia a III-a, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008.
Neamţu 2014 = G. G. Neamţu, *Studii şi articole gramaticale*, Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca, 2014.
Oros 1993 = Marius I. Oros, *Ioan Pătruţ (1914–1992)*, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1–2, p. 3–6.
Pană 1967 = Gabriela Pană, [Recenzie la Draşoveanu–Zdrenghea–Dumitraşcu 1959], în LR, 1967, p. 200–205.
Pavel 2005 = Eugen Pavel, *Postfaţă* la Pătruţ 2005.
Pătruţ 1977 = Ioan Pătruţ, *Dimitrie Macrea la 70 de ani*, în CL, XXII, 1977, nr. 2, p. 133–134.
Pătruţ 1989 = Ioan Pătruţ, *Dimitrie Macrea (1907–1988)*, în CL, XXXIV, nr. 1, p. 85–87.

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)

Pătruț 2005 = Ioan Pătruț, *Studii de onomastică românească*. Ediție îngrijită, postfață și indice de Eugen Pavel, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2005.
Puşcariu = S. Puşcariu, *Études de linguistique roumaine*, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, Cluj–Bucureşti, 1937.
Puşcariu 1937a = S. Puşcariu, *Le nominative comme vocative*, în Puşcariu 1937, p. 458–463;
Puşcariu 1940/1976 = S. Puşcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1940; ediţia a doua, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.
Puşcariu 1959/1994 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. II. *Rostirea*, Bucureşti, 1959; ediţia a doua, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1994.
Stan 1957 = Ionel Stan, *Ştefan Paşca (1901–1957)*, în CL, II, 1957, p. 337–338.
Todoran 1984 = Romulus Todoran, *Contribuții de dialectologie română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
Todoran 1998 = *Contribuții la studiul limbii române*. Ediție de Ion Mării și Nicolae Mocanu, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1998.
Vlad 1977 = Carmen Vlad, *Conceptul de text*, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1977.
Vlad 1982 = Carmen Vlad, *Semiotica criticii literare*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.
Vlad 1994 = Carmen Vlad, *Sensul, dimensiune esenţială a textului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
Vlad 2000/2003 = Carmen Vlad, *Textul aisberg. Teorie şi analiză lingvistico-semiotică*, Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2000 (ediţia a II-a, 2003).
Zdrenghea 2014 = Mircea Zdrenghea, *Studii lingvistice*. Ediție îngrijită, note preliminare, bibliografie și indice de Nicolae Mocanu și Mihai Zdrenghea, Editura Altip–Editura Scriptor, Alba Iulia–Cluj-Napoca, 2014.

THE PRESENT SCHOOL OF GRAMMAR IN CLUJ
(*Abstract*)

This study is briefly focused, in its first section, on the School of Linguistics that was developed in Cluj during the period between the two World Wars. This linguistic school was mainly concerned on diachronic, diatopic, and lexical features of Romanian Language.

The second section of the study approaches the Cluj relational neo-traditional School of Grammar at its present status, which was developed and mainly promoted by D.D. Drașoveanu, who managed to gather around his figure a great number of specialists in grammar, either young or less young, but all of them being keen on his ideas and theoretical viewpoints. Drașoveanu's ideas were actually continued, systematized and refined in his spirit by such specialists as: Mircea Zdrenghea, G. Gruiță, Ștefan Hazy, Viorel Hodiș, Maria Alexandrescu and especially G.G. Neamțu. The Key-concepts of this theoretic system are those of *relation* and *syntagm*. Among the younger specialists, the author recalls: Daiana Cuibus, Gabriela Adam, Ionuț Pomian, Maria Aldea, Adrian Chircu and so on.

Cuvinte-cheie: *Şcoala lingvistică clujeană, Şcoala de gramatică (sintaxă) neotradiţională relaţională clujeană, dicţionarul limbii române, atlasul lingvistic român.*
Key-words: *School of Linguistics in Cluj, the Cluj relational neo-traditional School of Grammar, Romanian linguistic atlas, Romanian language dictionary.*

Liceul teoretic „George Pop de Băseşti"
Ulmeni, str. Petre Dulfu, 61

BDD-V435 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:13 UTC)